

مرکز مجاز امام صادق (ع)

اصول الفقه (عام و خاص)

رجوع ضمیر به بعضی از عام ۱

جلسه ۱۲۴

استاد نجار زاده

رجوع ضمیر به بعضی از عام:

گاهی عامی وارد شده که بعد از آن، جمله‌ای آمده مشتمل بر ضمیری که به برخی از افراد عام رجوع می‌کند؛ مانند آیه: و المطلقات یتربصن بانفسهن ثلاثه قروء.... و بعولتهن احق بردهن فی ذلک. یعنی: زنان مطلقه باید به قدر سه طهر عده نگاهدارند و شوهران ایشان در این مدت به بازگرداندن آنها به خود، از دیگران سزاوارتر هستند.

در این آیه، کلمه «مطلقات» عام بوده؛ به طوری که هم شامل مطلقات رجعیه شده و هم غیر ایشان؛ ولی ضمیر در «بعولتهن» تنها به مطلقات رجعیه باز می‌گردد؛ لذا در مثل چنین کلامی، امر دائر است بین ارتکاب دو مخالفت ظاهر که در ذیل بیان می‌شوند:

۱. با ظهور عام در عموم مخالفت نموده و از عمومش رفع ید کنیم؛ یعنی آن را اختصاص دهیم به همان بعضی که از ضمیر اراده شده و مرجع آن قرار گرفته است.
۲. از ظهور ضمیر دست بر داریم و قائل به استخدام شویم (استعمال مجازی ضمیر).

اقوال در مسئله:

اول: اصالة العموم مقدم بوده در نتیجه باید به مخالفت دوم ملتزم شد.

دلیل: اصالة عدم الاستخدام جاری نمی‌شود؛ به خاطر این که در جریان اصول لفظیه شرط است که شک در مراد متکلم باشد؛ لذا اگر مراد و مقصود همچون مورد بحث معلوم بوده و شک در کیفیت استعمال (استعمال مجازی یا حقیقی) باشد؛ این اصول جاری نمی‌شوند.

در بیان امام صادق (ع)

دوم: اصالة عدم الاستخدام مقدم بوده از این رو باید به مخالفت اول قائل گردید.

دلیل: اصالة العموم جاری نمی‌شود؛ به خاطر اینکه در کلام، چیزی که صلاحیت

برای قرینه بودن دارد، است (مایصلح للقربینیه) و آن عود ضمیر به بعض افراد عام

می‌باشد و بدین ترتیب، برای عام، ظهوری در عموم منعقد نمی‌شود

سوم: هیچیک از این دو اصل جاری نشده بلکه به اصول عملیه باید مراجعه نمود.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv